BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Anul al 56-lea
16 Pagini

EXEMPLARUL { In România 3 lei / In străinătate 6 lei

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24.464/939

Nr. 183 Vineri 7 Iulie 1939
16 Pagini

ABONAMENTE
IN ȚARA
Lei 200 pe 3 luni
Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80
In străinătate în raport cu tariful poștal și valuta

UNIVERSUL

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

ABONAMENTE
IN ȚARĂ
pe un an la
UNIVERSUL COPIILOR
ZIARUL CĂLĂTORIILOR,
VESELIA, RADIO UNIV.
și UNIV. LITERAR câte 220 lei
ILUSTR. ROMÂNĂ
și UNIV.-SPORT
câte 500 lei

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar:
„UNIVERSUL" S. A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

DIRECTOR
ȘI ADMINISTRATOR DELEGAT
STELIAN POPESCU

D. CSILLERY
E UN OM OBIECTIV

Cunoscuta publicație genevează „Revue anticomuniste" publică într'unul din numerele sale recente un interesant studiu asupra revoluției bolșevice din Ungaria, datorit d-lui Andrei de Csillery. Autorul studiului este prezidentul ligii anticomuniste dela Budapesta și fost ministru, o personalitate bine conturată în viața publică ungară și un foarte bun cunoscător al evenimentelor istorice din ultimele trei decade ale țării sale.

Naționalist și catolic, d. de Csillery este un adversar ireductibil al marxismului, în care dânsul identifică pe cel mai periculos dușman al statului și rassei maghiare. Studiul său este, de aceea, un sever rechizitoriu al guvernului Karolyi, a cărui carență de autoritate a pregătit drumul anarhiei, și o foarte documentată și justă înfățișare a monstruoasei revoluții a lui Bela Kun în Ungaria.

Se știe că vecina noastră de la Vest, dela începutul lui 1918 și până în August 1919, a căzut în puterea bandelor comuniste ale lui Bela Kun, care a constituit chiar un guvern bolșevic și a instalat la 21 Martie 1919 republica sovietelor la Budapesta.

„Majoritatea armatei care exista atunci, de zece până la douăsprezece mii de oameni, spune d. Csillery, circula decorată cu insigne roșii", consiliile de muncitori își împărțeau latifundiile grofilor, decretele legi instituiau soviete de soldați, bisericile erau închise, distrugerile, incendiile și execuțiile teroriste se țineau lanț.

Președinte al republicii sovietelor maghiare se instalase un oarecare Garbai. Bela Kun era, firește, comisarul afacerilor străine.

In scurtă vreme, întreaga Ungarie fu pusă sub controlul nucleelor bolșevice și teroarea roșie distruse orice rezistență burgheză. Sovietele dela Budapesta proclamară unirea cu cele dela Moscova.

In situația aceasta disperată se produse intervenția salvatoare a oștirii române, care aruncă peste Tisa bandele anarhiste și le urmări până în Budapesta, aducând mântuirea populației, curățind terenul de bolșevici și forțând pe aventurierul Bela Kun să fugă aiurea.

Iată cum descrie d. Andrei de Csillery acest episod:

„Republica sovietelor (maghiare) încercă o surpriză. Românii începură înaintarea în mijlocul lui Aprilie. La 18 ale acestei luni, guvernul adresă un apel către proletariat pentru a intra în campanie contra Românilor. O încercare imediată de mobilizare nu avu aproape nici un succes, căci clasa muncitoare **nu vru să se înroleze în formațiunile de luptă**".

Iar mai departe, d. Csillery scrie: „Nu se putea, deci, opri înaintarea Românilor, cari se găseau la Szolnok, cam la 100 km. de Budapesta.

„Aceste știri, care se transformară într'o catastrofă în urma unei alte incursiuni ceh, provocară în republica sovietelor o panică îngrozitoare.

„Ea se gândea tocmai să fugă când Bela Kun reuși, cu sforțări disperate, să mai potolească spiritele. Sovietele cerură armistițiu. Înainte de a-l fi putut negocia, însă, Românii și ajunseră pe Tisa"...

Relatarea fostului ministru maghiar se oprește aici, anunțând continuarea în numărul de pe Iunie al revistei geneveze. Numărul acesta încă nu ne-a parvenit.

Oricum, chiar din acest mic crâmpei de istorie, două lucruri se desprind clar: 1) că populația maghiară a refuzat să ia armele alături de Bela Kun contra Românilor, pe care îi aștepta ca pe niște salvatori și 2) că acțiunea armatelor noastre a fost hotărîtoare asupra destinului Ungariei, ea distrugând bandele prădalnice ale lui Bela Kun și făcând posibilă redresarea noului stat în ordine și în securitate deplină.

Recomandăm studiul d-lui președinte Csillery istoricilor, ziariștilor și bărbaților politici dela Budapesta, cari încearcă să tăgăduiască rolul salvator al soldatului român în Ungaria, la 1919.

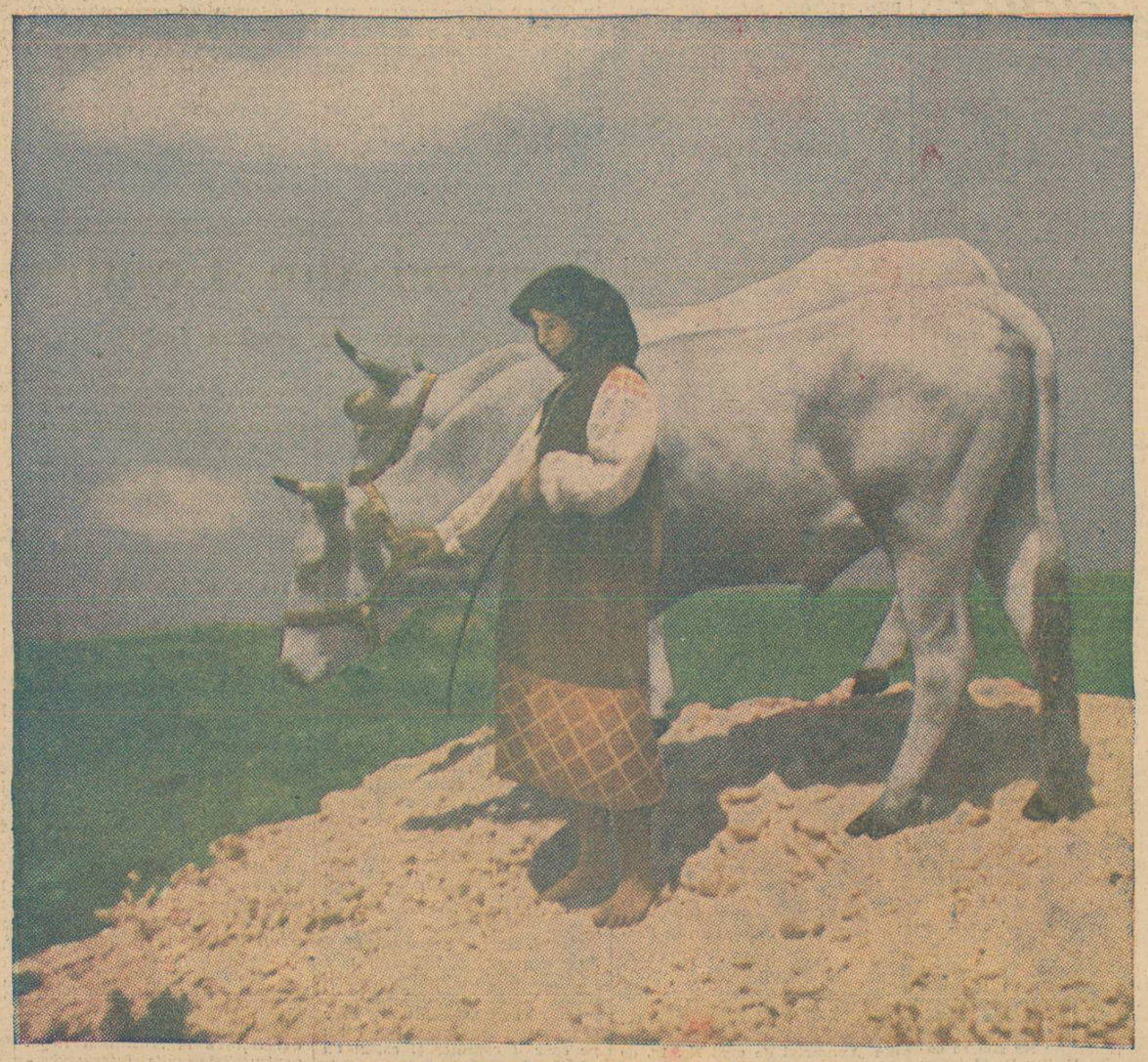

IN ȚARA OAȘULUI

SCRISORI DIN LONDRA

DANZIGUL
ȘI SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ

de AUGUR

Londra, Iunie

Faptul că germanii introduc trupe în Danzig e o dovadă că chestiunea Orașului liber e legată în mod indisolubil de întreaga problemă a relațiilor între Polonia și Germania.

Danzigul e încercuit dinspre uscat de teritoriul polonez în așa fel, încât legăturile lui de cale ferată și șosele nu scapă de controlul vameșilor și militarilor polonezi. Puntea pe care se fac comunicațiile cu provincia germană a Prusiei orientale e în mâna polonezilor. Dinspre mare împrejurimile Danzigului sunt sub focul bateriilor construite de polonezi în peninsula Hel, limbă de pământ care înaintează, încovoindu-se, în mare. Încrucișându-și focurile cu acelea ale obuzierelor armatei poloneze, aceste forturi dela Hel țin Danzigul în puterea lor. Introducerea armatei germane la Danzig nu e justificată din punct de vedere militar.

Situația se prezintă totuși sub un aspect diferit, când e privită din unghiul marei politici internaționale. Ea e în avantajul germanilor, dacă conflictul cu Polonia începe în jurul Danzigului. Cel puțin astfel judecă situația persoane importante dela Berlin. Căci ele continuă să creadă că Marea Britanie nu se va mișca dacă Polonia va declara război Germaniei spre a-și apăra poziția la Danzig. În zadar lordul Halifax se face ecoul declarațiilor d-lui Daladier, optimiștii dela Berlin se încăpățânează să creadă într'o abținere a Marei Britanii. Cum ar fi cu putință să-i faci să nu creadă așa ceva. Și va fi oare cu putință aceasta la

(Continuare in pag. 2-a)

Ce fac elveții în caz de război

Berna, 4 (Rador). — *Departamentul militar federal și-a dat avizul asupra chestiunii evacuării populației în timp de război.*

Acest aviz stabilește că în cazul unei conflagrații generale populația din diferite regiuni ale Elveției nu trebue să fie evacuată din motive de prudență. Situația Elveției nu poate fi comparată cu a altor state. Elveția nu dispune de spațiul necesar pentru a proceda la evacuarea populației departe în interiorul țării.

Pe de altă parte, adaugă raportul, Elveția n'are orașe cu milioane de locuitori. Dacă o evacuare s'ar impune, din motive militare, în zona luptelor, — aceasta ar fi o măsură excepțională. Altfel, nevoile apărării naționale cer ca fiecare să rămână la postul său și să lucreze cu toată energia.

—xX○●○Xx—

Un restaurant din cristal pe vârful unui munte

Torino, 4 (Rador). — *Pe muntele Cervino, la o înălțime de 3.500 metri, au fost începute lucrările pentru construirea unui restaurant unic în felul său.*

Restaurantul se va compune dintr'un bloc de cristal, înalt de zece metri și greu de 15.000 de kilograme, în interiorul căruia vor putea încăpea, la mese, 100 de persoane.

Statutul Danzigului

Desfășurarea situației dela Danzig face necesare — pentru înțelegerea evenimentelor — câteva lămuriri asupra statutului orașului liber.

Dela 1793 până la războiul mondial, marele port baltic a aparținut Prusiei. Când după o desmembrare de un secol și jumătate, Polonia a fost reînviată, sub forma ei actuală, de tratatul dela Versailles, ea a reclamat Conferința de pace suveranitatea asupra Danzigului, invocând, în acest scop, argumente istorice, economice și chiar etnice, întrucât, deși Danzigul avea o populație germană în majoritate, Pomerania, așezată la Vest, avea o considerabilă majoritate poloneză.

Delegația germană, având în vedere punctul 13 al propunerilor lui Wilson, care stabilia pentru Polonia necesitatea unui acces sigur la mare, oferia să transforme Memel, Danzig și Koenigsberg în porturi libere cu drept de transit pentru Polonia.

Tratatul din Versailles n'a adoptat în întregime nici punctul de vedere polon, nici cel german. Statutul Danzigului este un compromis între necesitățile economice, politice și strategice ale Poloniei și nevoile culturale și etnice ale populației germane. El a fost stabilit prin articolele 102—108 ale tratatului din Versailles, prin convenția din Paris din 9 Noembrie 1920 dintre Polonia și Danzig, prin acordul din Varșovia din 1921, în fine printr'o serie de acorduri speciale între Varșovia și Danzig și precizat prin diferite hotăriri interpretative ale Înaltului Comisar al Societății Națiunilor, prin diferite rezoluțiuni ale Consiliului și prin mai multe avize ale Curții Internaționale de Justiție de la Haga.

Prin tratatul dela Versailles, Danzigul, constituit în oraș liber, a fost pus sub protecțiunea Societății Națiunilor, reprezentată printr'un Înalt Comisar, care, împreună cu reprezentanții orașului, trebuia să elaboreze constituția danzigheză și care, pe lângă aceasta, avea atribuțiuni administrative și judiciare, judeca în primă instanță, cu drept de apel la Ligă, neînțelegerile dintre Polonia și orașul liber, putea cere informații asupra situației din teritoriul Danzig, își dădea consimțământul la fabricarea sau transitul munițiunilor sau materialului de război, care nu era destinat Poloniei, într'un cuvânt avea o funcțiune de protecțiune, mediație și control.

Potrivit constituției Danzigului, orașul liber este condus de un Senat, care, pe lângă atribuțiile lui legislative, are și dreptul de a reprezenta interesele Danzigului, în raporturile lui cu Liga și cu Polonia, căci conducerea afacerilor străine ale orașului aparține guvernului polonez.

Din punct de vedere vamal, Danzigul este incorporat în teritoriul vamal al Poloniei și supus legislației și tarifului polonez, dar perceperea taxelor este asigurată de funcționarii din Danzig, cari lucrează sub controlul statului polon.

Exploatarea și administrația căilor ferate aparțin Poloniei, care are dreptul în acelaș timp de a asigura serviciul de poștă, telegraf și telefon în portul Danzig, cu îndatorirea de a garanta interesele economice ale orașului și de a menține un anumit număr de funcționari germani.

Pentru a asigura Poloniei libera folosință a portului, a fost creat prin convenția dela Paris un organ special cu caracter internațional, care sub numele de Consiliul portului și căilor de apă din Danzig, are conducerea și controlul transporturilor maritime și fluviale din întregul teritoriu. Consiliul este alcătuit din cinci membri polonezi și cinci danzighezi, cu un președinte numit de comun acord și în caz de divergență desemnat de Societatea Națiunilor.

Orașul liber nu are reprezentanți diplomatici și consulari în străinătate. Polonia are dreptul să încheie tratate pentru Danzig și să reprezinte interesele sale în străinătate prin misiunile ei diplomatice, însă trebue să consulte orașul pentru încheierea acordurilor internaționale. Agenții consulari străini pot resida la Danzig. Exequaturul le este dat de guvernul polon, după înțelegere cu autoritățile orașului liber.

Este evident însă, că sunt anumite împrejurări, când Danzigul poate trata direct, în numele său propriu: în primul rând, când este vorba de relațiile dintre el și Polonia, fiindcă în acest caz dreptul de reprezentare al Poloniei nu poate fi exercitat; în al doilea rând, când orașul liber se adresează Ligii, fiindcă aceasta are rolul de protectoare și arbitră între el și Polonia.

In ce privește pe supușii poloni, Senatul din Danzig nu va putea face nici un fel de deosebire între ei și cetățenii danzighezi.

In fine, pentru a asigura exercițiul drepturilor, cari i-au fost acordate prin tratatul dela Versailles și prin acordurile ulterioare cu orașul liber, guvernul polon are la Danzig, potrivit acordului de la Varșovia din 1921, un reprezentant care poartă numele de comisar general.

Precum se vede, Danzigul

(Continuare in pag. 2-a)

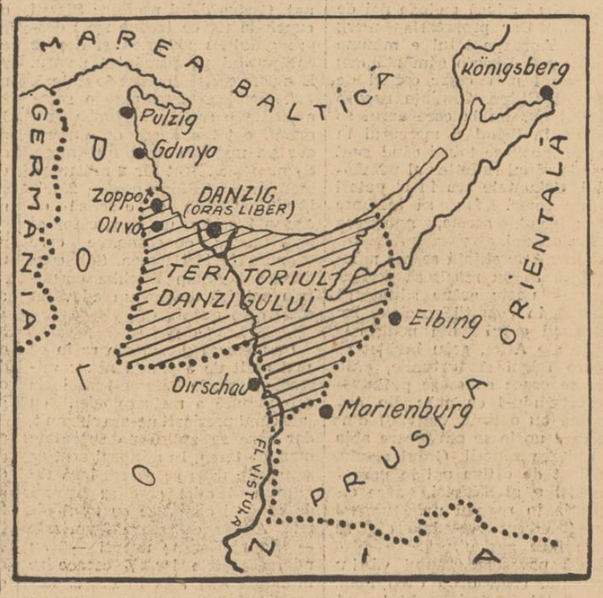

Criza din Extremul Orient

Care este origina
concesiunilor internaționale din China

de R. SEIȘANU

In urma blocadei de către japonezi a porturilor și zonelor lor teritoriale internaționalizate de pe coasta chineză a Pacificului — Tien-Tsin și Swatow — urmată de avertismentul adresat comandanților vaselor străine de a se retrage din rada porturilor Fuceu și Ueuceu, pe o anumită linie în largul oceanului, aproape toate concesiunile obținute de puterile europene în China, pe baza tratatelor, sunt într'o situație critică.

Dacă blocada acelor porturi și zone internaționale a fost impusă japonezilor de operațiunile forțelor lor militare și navale, drepturile puterilor europene, bazate pe tratatele ce le-au încheiat cu China, sunt nesocotite, nu formal, ci în fapt. Pentru puterile europene, concesiunile internaționale și tratatele politice și comerciale ce le-au încheiat cu China, prezintă o importanță capitală.

Originea acestor concesiuni și tratate dezvălue marile greutăți prin care a trecut penetrațiunea europenilor în zona asiatică a Pacificului, — penetrațiune ce s'a putut face abia în epoca modernă. Cum se explică faptul acesta?

Până în epoca modernă europenii n'au putut pătrunde în zona asiatică a Pacificului și în cea occidentală, stăpânită de China, de cât în calitate de exploratori, sau misionari. China a fost ermetic închisă infiltrațiilor străine, nu prin faimosul zid dela frontierele sale, ci prin forța tradițiilor și a obiceiurilor. De aceea călătoria romantică a venețianului Marco Polo, întreprinsă la sfârșitul secolului al 13-lea și aceea, de mai târziu, a românului Milescu, spătarul, în China, în epoca în care această țară era „închisă" străinilor, prezintă un interes istoric de primul ordin.

Adânc impresionați de povestirile ce li s'au părut fantastice, scrise de genovezul Rusticiano, după dictatul lui Marco Polo, privitoare la acea țară îndepărtată, foarte întinsă, populată de sute de milioane de oameni „galbeni" și plină de bogății, europenii din Evul mediu au influențat guvernele statelor principale maritime, să intervină pe lângă guvernul chinez ca să lase libertatea de circulație și de

(Continuare in pagina 2-a)

Limba noastră

Cultul câinelui

In *Tribuna Școalei*, „organ de *apărare* a învățământului *românesc*", numărul dela 15 Iunie 1939, citesc:

„Am publicat în „Tribuna Școalei" un articol despre predarea gramaticii în școala secundară. Arătam că trebue *să se scoată toată gramatica din cărțile de limba română*, acestea rămânând *simple chrestomații*, culegere de texte alese din scriitorii români. Adăogam să se facă exerciții de limbă și gramatică, *numai* ca aplicații la unele texte".

Rândurile acestea sunt iscălite de d. V. V. Haneș, profesor de română la un liceu din București.

Câteva zile mai târziu, în *Le Temps*, dela 22 Iunie, d. Abel Hermant (Lancelot), membru al Academiei Franceze, în obișnuitul său articol: *Apărarea limbii franceze*, roagă pe cititori să nu-i mai facă întrebări la cari găsesc răspunsul în orice gramatică. „Cine a trecut printr'o școală, scrie el, a avut în mâinile sale o gramatică și nu pot să cred că vreun Francez, pentru care această carte e o *Biblie*, s'o fi vândut la anticari, când a isprăvit școala. Ar fi făcut un păcat la fel cu *păngărirea* celor sfinte".

La 23 Iunie, am citit cuvântarea pe care d. André Maurois a ținut-o la primirea sa ca membru al Academiei Franceze. Noul academician a vorbit despre René Doumic, în locul căruia a fost ales.

D. Maurois amintește că profesorul Doumic, fost elev al Școalei Normale Superioare, „socotea, cu drept cuvânt, sintaxa latină și franceză ca *unul din stâlpii cei mai de seamă ai civilizației apusene*". Toate trec în lumea asta spunea Doumic. Dar *rosa* va face totdeauna *rosae*, la genetiv, și e bine ca, în rostogolirea universală, să obișnuim mințile tinere cu respectul a tot ce e statornic.

După două zile, la 25 Iunie, am primit o scrisoare dela d. Ion Soricu, traducătorul lui *Faust*, și poetul despre care nu se prea vorbește. N'are nici premiul național de literatură: aurul nu face sgomotul pe care-l face arama, zice un proverb indian.

Scrisoarea, plină de interes, lămurește multe din stările noastre. E prea lungă să-i pot publica de odată textul întreg. Mă opresc astăzi la problema profesorilor.

„...Ați stăruit, îmi scrie d. Soricu, care e și profesor de română, și asupra nepăsării arătate de dascăli. Se prea poate să aibă și dascălii partea lor de vină, căci și ei sunt o rotiță în marea mașinărie a vieții noastre.

„Me quoque di odere. Și eu sunt dascăl. Infruntările d-voastră mă ating și pe mine... Dar dascălii nu pot face nimica, sau aproape nimica pentru stăvilirea răului. Și îndreptarea nu poate veni dela dânșii.

„La noi toate măsurile de îndrumare în orice fel de purcedere în viață, s'au luat de sus în jos. Totdeauna și în tot locul...

„Cum este cu toate așezămintele, așa e și cu limba scrisă. De sus s'a poruncit cum să se scrie, iar cei mulți au urmat orânduelei...

„Puhoiul de neologisme folosit de nădrăgarii noștri? Au o poveste pe care istoricii n'au voit s'o cerceteze, sau n'au voit s'o spună.

„Dascălii? Ce puteau ei face în trecut, ce pot face astăzi decât să se supună îndrumărei de sus?... In școală nu se pot întrebuința decât cărți recunoscute și primite de stăpânire. Limba în care sunt scrise multe din aceste cărți, duhul ce sălășluește în ele le-ați dat de gol d-voastră, d-le Pisani, în atâtea articole, prin care v'ați câștigat prieteni și dușmani. Programul analitic orânduește pentru lectura din timpul liber al elevilor, cărți premiate... Dascălii sunt de vină că din aceste cărți d-voastră ați cules grozăviile pe care le-ați dat pe față?...

„Bietul dascăl trebue *să fondeze, să activeze, să inventeze surse, să elucideze, să releveze*. Pe cine să osândesc eu, când copilul dela țară venind să dea examen de primire în școala normală, nu știe să-mi spună un cântec dela el din sat?...

„Ce să facă dascălul secundar? Cu cine să se lupte?

„Ceeace vedem că se petrece cu limba, în care, ca pe măgarul țiganului, *încarcă toți toate zdrențele străine*, nu este ceva ce ține de parte. Ține de întreg și are pricini mult mai adânci..."

D. Soricu are multă dreptate. Imi va da însă voie să adaog că „sus", adică la ministerul instrucției, au fost aproape totdeauna profesori, — profesori universitari și profesori secundari. Ei au dat îndrumarea care a adus școala în halul în care e. Profesorii au întocmit programele analitice. Ei au pus în aceste programe că elevii trebue să se fereească de „neologisme *inutile*" parcă, afară de termenii tehnici, ar fi și neologisme „utile". Ei au pus că „studiul gramaticii se va face *incidental*" dar și „sistematic"!... Ei au pus la limba latină, că, „în cursul inferior *nu sunt îngăduite cărți speciale de gramatică*". Ei au făcut liceul trifurcat. Ei liceul industrial. Ei liceul comercial. Ei sunt autorii manualelor didactice, mai toate pline de grozăvii.

In țările de înaltă cultură, *gramatica* e o *carte sfântă*, alăturea de Biblie, iar sintaxa latină *„unul din stâlpii cei mai de seamă ai civilizației"*.

La noi, după ce s'a alungat din școală *Gramatica*, acum, unul din profesori cere să se scoată din *Cartea de citire* până și bruma de regule gramaticale, aruncate cu dispreț la coada ei.

Domnule Soricu, adu-ți aminte de versul lui Juvenal: *Oppida tota canem venerantur; nemo Dianam*, — orașe întregi se închină la câine; nimeni la Diana.

Indreptarea nu poate să vie până nu se ridică la școală altare Dianei.

T. PISANI

—xX○●○Xx—

Un avion german s'a prăbușit în Polonia

Varșovia, 4 (Rador). — **Ziarele anunță că un avion german s'a prăbușit în districtul Czenstochowa, din Polonia.**

Aviatorii, care au sărit cu parașuta, au scăpat teferi.

Unul din ei a fost arestat de poliție. Celălalt a reușit să fugă.

ȚARA BÂRSEI

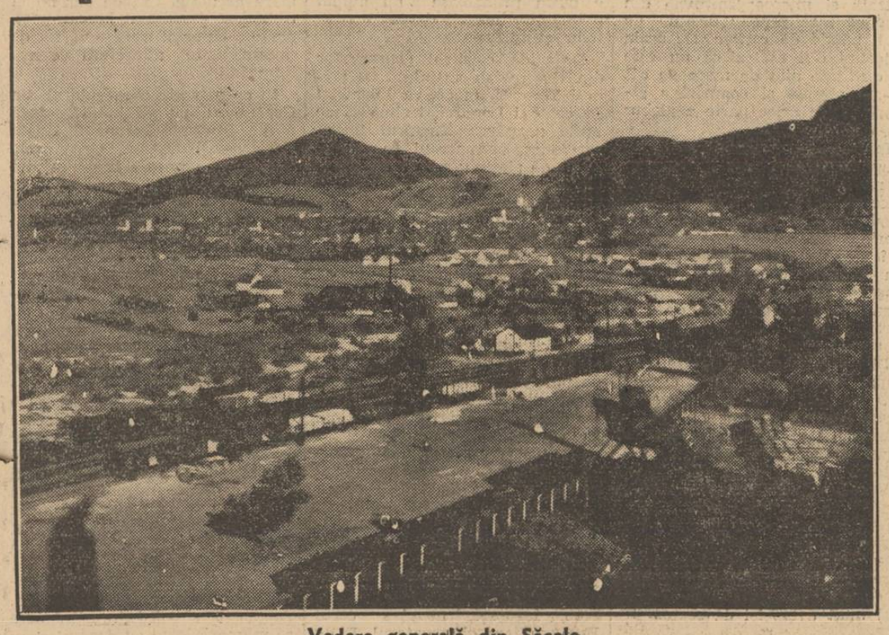

Vedere generală din Săcele